

Koen skal have stabil forsyning med protein for at levere mælk og forblive rask. Også her løber man en risiko, hvis man selv producerer sin protein. Foto: Jens Tønnesen.

Selvforsyning med protein fjerner ikke risiko

Ved selv at dyrke proteinfoder løber man en risiko i marken i stedet for på markedet.

Af konsulent Jacob Krog, Videncentret for Landbrug, Kvæg

En høj grad af selvforsyning med foder er blevet lovprist som en af de bedste løsninger for husdyrproducenter igennem de seneste tre-fire år, hvor priser på korn og foderstoffer har været særdeles svingende. For mælkeproducenterne har der især været fokus på muligheden for at erstatte indkøbte proteinkilder, som eksempelvis soja, med kløvergræs med øget proteinindhold.

Basisforudsætningen er, at man som mælkeprodu-

cent kan slippe af med risikoen for prisudsving på indkøbt foder ved selv at producere den størst mulige andel. Dertil hører, at man forventer, at det foder, der produceres i egen markplan, altid er billigere end det, der alternativt skal indkøbes.

En høj grad af selvforsyning giver mindre afhængighed af ændringer i markedet, og det betragtes derfor som et stabiliserende element at være selvforsynende med foder til eget husdyrhold. Stabiliseringen tolkes som en lavere risiko, og det nævnes ofte, at en høj andel af hjemmeavlet foder giver

en mindre risiko end situationen, hvor der skal indkøbes store fodermængder til varierende priser.

For at ovenstående udsagn skal være sandt, kræves det, at den prisrisiko, man eliminerer, skal være større end den dyrkningsrisiko, man påtager sig i forhold til udbytte og kvalitet.

Forskellen mellem prisrisikoen og udbytterisikoen er imidlertid, at prisrisikoen er stort set ens for alle, mens udbytterisikoen afhænger af både beliggenhed, vejr og driftsledelse.

Mere kløvergræs er det oplagte alternativ til indkøb af protein. Men man skal tage hensyn til, at man stadig løber en risiko ved selv at producere protein – nu er risikoen bare flyttet fra kassekrediten til marken. Foto: Jens Tønnesen.

Beregning				
Foderemne	Plan 1 tildelt kg TS	Plan 2 tildelt kg TS	kr. pr kg	kr. pr kg TS
Vårbyg	2,5	2,5	1,30	1,53
Vegetabilsk fedt	0,2	0,2	4,50	4,54
Sojaskrå, afskallet	2,4	1,5	2,35	2,69
Kløvergræsensilage	5,1	9,0	0,34	0,81
Majsensilage	10,1	4,5	0,30	0,87
Kolbemajsensilage		2,8	0,52	1,02

Med ovenstående foderplan og udbyttelniveau vil der i Markto være stort set ens produktionsresultat i plan 1 og plan 2.

Forudsætninger			
Foderemne	FE pr. ha	FE/kg TS	Råprotein g/kg TS
Kløvergræs	9.800	0,84	169
Majsensilage	11.000	0,88	76
Kolbemajs	9.200	1,07	82

Følsomhed på resultatet		
Ændring	Plan 1	Plan 2
Sojaskrå pris fra 2,35 til 2,70 kr./kg	-64.000 kr.	-40.000 kr.
Sojaskrå pris fra 2,35 til 2,00 kr./kg	+64.000 kr.	+40.000 kr.
Udbytte kløvergræs fra 9.800 til 10.800 FE/ha	+47.000 kr.	+74.000 kr.
Udbytte kløvergræs fra 9.800 til 8.800 FE/ha	-58.000 kr.	-90.000 kr.
Udbytte majselsæd fra 11.000 til 12.000 FE/ha	+52.000 kr.	+25.000 kr.
Udbytte majselsæd fra 11.000 til 10.000 FE/ha	-63.000 kr.	-30.000 kr.
Udbytte kolbemajs fra 9.200 til 10.000 FE/ha	0	+17.000 kr.
Udbytte kolbemajs fra 9.200 til 8.400 FE/ha	0	-20.000 kr.

Forskel fra bedrift til bedrift

Med disse ingredienser vil både udbytte og risiko ganske naturligt være forskelligt alt efter hvilke forhold, der er gældende på den enkelte ejendom. Dermed er det ikke på forhånd muligt at konkludere, om et øget selvforsyning vil føre til lavere eller højere risiko for alle bedrifter. Det afhænger i høj grad af de forhold, der er gældende på den enkelte bedrift, og det er den individuelle beregning, der bør være grundlaget for beslutningen.

Hvis man tager udgangspunkt i de oplysninger, der er kendte for de indkøbte fodermidler, så er der adgang til en ensartet kvalitet og mulighed for sikring af prisen på kontrakt i kortere eller længere perioder. Derudover er der for en del råvarer mulighed for at gå en årrække tilbage i tiden og se på tidligere tiders udsving i prisen.

Ved direkte sammenligning med det hjemmavlede foder er der sjældent samme detaljerede niveau for oplysninger om udbytte, kvalitet og fremstillingspris. Erfaringerne fra grovfodermatchen har endvidere vist, at selvom det samlede udbytte var målt og vejlet, var der store forskelle mellem udbyttet på de enkelte marker. Et af de helt centrale budskaber er derfor, at det er bedriftens egen fremstillingspris for foderet, der skal bruges, når man sammenligner alternative foderplaner og forskellen i udbytte og omkostninger på de forskellige arealer fra år til år.

For at foretage en reel sammenligning på pris og risiko ved henholdsvis indkøbt og hjemmavlet foder er det hele foderplanens pris og risiko, der skal vurderes på. Når et fodermiddel som soja skal erstattes, kræver det en kombination af eksempelvis kløvergræs med højt proteinindhold og korn/

Græsrelig er godt foder og kan indeholde meget protein.

Men det er en god idé at kende sine omkostninger til produktionen, før man beslutter sig for at blive selvforsynende. Og det er der kun meget få, der gør. Foto: Jens Tønnesen.

drer arealet med den enkelte afgrøde for derved at kompensere for det ændrede udbytte. Dette svarer til den langsigtede handling på den enkelte bedrift, hvor der efter et år med stort udbytte vil være behov for et mindre areal med grovfoder og omvendt. På kort sigt kan ændringerne i foderforsyningen være anderledes, men denne metode er valgt til at beskrive de langsigtede effekter. I denne opstilling vil indtjeningen i væbryg, som er valgt til den alternative afgrøde, også afgørede for, hvor store konsekvenser det ændrede udbytte har på økonomien. I følsomhedsberegningen ses det tydeligt, at grunder et mindre indkøb af sojaskrå i plan 2 vil effekten af prisudsving blive mindre. Samtidig er det ikke overraskende, at det forøgede areal med græs i plan 2 betyder, at konsekvensen af ændret græsudbytte i plan 2 er væsentligt større end i plan 1.

En beregning som denne kan være en hjælp i overvejelserne af ændret foderforsyning. Med viden om det 'normale' udsving i udbytte på ejendommen kan der sammenlignes med forventede udsving i priserne på det indkøbte foder. I ovennævnte eksempel er det økonomiske resultat af plan 1 og 2 identisk i udgangspunktet, hvis dette ikke er tilfældet, er det vigtigt, at forskellen i det forventede resultat bliver vurderet i forhold til forskellen i de forventede udsving. Beregninger i forhold til ændret kvalitet af eget grovfoder er udeladt her, da det medfører en ændring i foderplanen, og dermed gør eksemplet mindre sammenligneligt.

Fleksibilitet er nøglen
Risikostyring handler ikke blot om at fjerne udsving, men om at kunne håndtere ændringer i produktionen og omverdenen efterhånden som de opstår. I korte træk betyder det, at man

drer arealet med den enkelte afgrøde for derved at kompensere for det ændrede udbytte. Dette svarer til den langsigtede handling på den enkelte bedrift, hvor der efter et år med stort udbytte vil være behov for et mindre areal med grovfoder og omvendt. På kort sigt kan ændringerne i foderforsyningen være anderledes, men denne metode er valgt til at beskrive de langsigtede effekter. I denne opstilling vil indtjeningen i væbryg, som er valgt til den alternative afgrøde, også afgørede for, hvor store konsekvenser det ændrede udbytte har på økonomien. I følsomhedsberegningen ses det tydeligt, at grunder et mindre indkøb af sojaskrå i plan 2 vil effekten af prisudsving blive mindre. Samtidig er det ikke overraskende, at det forøgede areal med græs i plan 2 betyder, at konsekvensen af ændret græsudbytte i plan 2 er væsentligt større end i plan 1.

En beregning som denne kan være en hjælp i overvejelserne af ændret foderforsyning. Med viden om det 'normale' udsving i udbytte på ejendommen kan der sammenlignes med forventede udsving i priserne på det indkøbte foder. I ovennævnte eksempel er det økonomiske resultat af plan 1 og 2 identisk i udgangspunktet, hvis dette ikke er tilfældet, er det vigtigt, at forskellen i det forventede resultat bliver vurderet i forhold til forskellen i de forventede udsving. Beregninger i forhold til ændret kvalitet af eget grovfoder er udeladt her, da det medfører en ændring i foderplanen, og dermed gør eksemplet mindre sammenligneligt.

Para TB koster masser af mælk

Paratuberkulose koster masser af mælk i de besætninger, der er ramt.

Føtstekalvskøer, der er ramt af infektionen, mister let 1.000 kg mælk, og køer, der er længere henne i deres produktionsforløb, mister endnu mere, fremgår det af de officielle beregninger.

Det betyder, at fire føtstekalvskøer og 16 ældre køer, der har reaktioner, koster omkring 21.600 kg mælk om året - eller den fulde produktion fra to.

Omfanget af tilfældene er realistisk i en besætning med 100 - 150 køer, og Søren Saxmose Nielsen, Københavns Universitet, siger, at det endda er et forsigtigt skøn.

Omkring halvdelen af de danske besætninger er smittet med paratuberkulose, og eftersom sygdommen ikke kan behandles, består den eneste mulighed i at bryde smittevejene. Ydelsestabet opstår også hos køer, der ikke på andre måder viser sygdomstegn i form af diarree eller afmagring.

Note

det ofte fordi, den eksisterende har vist sig at være for dyr i det nuværende marked. Både den nye og den eksisterende plan bør dog gennemregnes med en række priser fra tidligere år, så man dermed kan teste, hvilke prisforhold planen kan bære. Forskellige scenarier bør især afprøves, hvis ændringerne indebærer specifikke investeringer, og dermed reducerer bedriftens fleksibilitet.

Ændret plan giver ændret risiko

På spørgsmålet om, hvorvidt selvforsyning giver mindre risiko, er svaret, at det vil føre til en ændret risiko. Men det er op til den enkelte at regne på hvilken foderforsyning, der giver det bedste resultat på den specifikke bedrift i forhold til den risiko, som følger med.

Unitron a/s

Har du styr på dit foder...

STORE TAB PÅ FODERET...??

Ungdå tab af dyrebare foderenheder.

30-40 grader i foderstakken giver tab på op til 15-20% og indebærer mange følgesygdomme - alt sammen med store tab til følge.

Brug Kofa TMR Koncentrat

- Stabiliserer TMR-blandinger
- Effektiv mod gær og skimmel
- Holder TMR-blandingen frisk og appetitlig

Ring og få vejledning af FarmSupplier

Henning Jørgensen - mobil 2762 5151
Per-Eivind Gram - mobil 2441 5590